

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

Юрій Мицик

●

З НОВИХ ДЖЕРЕЛ ДО ІСТОРІЇ ЦЕРКОВНОГО ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ НА ЧЕРНІВЦІЩИНІ XVII-XVIII ст.

В радянські підколоніальні часи історія України вивчалася дуже низькими темпами під жорстким контролем з боку імперської адміністрації, котра взагалі не була зацікавлена в розвитку української історіографії. Чимало проблем залишалось майже неторкнутими дослідниками. До них належить зокрема історія Православної Церкви в Україні, бо в очах войовничих безвірників, котрі керували СРСР протягом 70 років, релігія була тільки «опіумом для народу». Тим самим з об'єкта досліджень було штучно виключено потужний пласт вітчизняної історії, без чого було неможливо пізнати не тільки історію Православної Церкви в Україні та Білорусі, але й історію української культури козацької доби, врешті, ряд важливих проблем економічного та політичного життя України, або ж її окремих регіонів. Тепер доводиться надолужувати прогаяне, звертаючи особливу увагу на розширення джерельної бази досліджень.

Під час наших тривалих архівних пошуків у Польщі, починаючи ще з 1978 р., ми звернули увагу на матеріали з історії Сіверської України XVI—XVII ст., що входять до складу колекції Марціна Гожковського. Останній у 50—60 рр. XIX ст. зібрав на Чернігівщині понад 20 об'ємистих рукописних збірників XVII—XVIII ст. і вивіз їх тоді ж до Польщі. Там дана колекція врешті осіла у відділі рукописів (далі — ВР) Бібліотеки Польської Академії наук у Кракові (далі — БПАН). Про дану колекцію нам не раз доводилося писати¹ і навіть видрукувати окремі документи з її складу.

Врешті настав час для фронтальної публікації джерел з історії Сіверської України, котрі знаходяться у рукописах колекції М. Гожковського, і тут подаємо першу серію документів (всього 19), які охоплюють 1649 — поч. 30-х рр. XVIII ст. з метою уведення їх до наукового обігу. Ці документи виявлені у рукописах №№ 261, 266, 269, 271, 276 БПАН у Кракові. Вони важливі вже самим складом їхніх авторів та адресатів. До перших належать гетьмани України І. Виговський, І. Брюховецький, Д. Многогрішний, І. Самойлович, І. Скоропадський, Д. Апостол, ніжинський полковник С. Забіла; митрополит Сибірський і

¹ Див., наприклад: Мицик Ю. А. Джерела до вивчення історії антифеодальної та вивольної боротьби українського народу у першій половині XVIII ст. у фондах архівів та бібліотек ПНР. // Архіви України. — 1982. — № 3. — С. 63—65.

Тобольський у 1721 — 1740 рр., відомий український поет і перекладач XVIII ст. Антоній (Стаховський); чернігівський єпископ у 1713—1721 рр. Іродіон (Жураковський) та ін. Адресатами виступають, у першу чергу, визначні Православні монастирі Сіверщини (у Чернігові, Глухові, Новгороді-Сіверському, Омбиші і Макошині), архімандрит Києво-Печерської лаври 1656—1683 рр., видатний український освітній та культурний діяч Інокентій (Гізель) та ін. У листах згадуються представники визначних козацьких родів (Лизогуби, Полуботки, Силичі, Золотаренки, Уманці та ін.), Семен Вигура (чи не той самий козак або шляхтич, що заснував с. Вигурівщину, яка складає нині один з мікрорайонів Києва),² представники широковідомих українських шляхетських та князівських родів (Вишневецькі, Киселі), видатні діячі культури і Православної Церкви в Україні XVI—XVIII ст.; Лазар Баранович, Іосиф Тризна, Варлаам Ясинський та ін.

Підбираючи документи до видання, ми, зважили також і на їхній зміст. Це — універсади-привілеї монастирям на володіння маєтностями та оборонні універсали, котрими застерігалися права монастирів на дані маєтності, а також приватні листи церковних діячів, у котрих йшлося про ті ж питання. Вищезгадані документи можна поділити за змістом на 3 групи. У першій (№№ 1—7) мова йде про маєтності чоловічого монастиря Різдва Богородиці у Омбиші, у другій (№№ 10—11, 16—19) — про маєтності чернігівської архієпископської кафедри, у третій — (№ 8—9, 12—15) — про деякі інші монастирі Сіверщини.

Інформативні можливості наведених нижче документів є досить високими. На їх підставі можна, наприклад, встановити існування і суть універсалу — привілею гетьмана Богдана Хмельницького, котрим підтверджувалося право Омбиського монастиря на володіння колишніми маєтностями Катерини Угорницької, вдови чернігівського скарбника Угорницького (див. №№ 2, 6, 7). Важливими є посилання митрополита Сибірського і Тобольського Антонія (Стаховського) на «статті Богдана Хмельницького», хоча тут, очевидно, мова йшла про «14 статей», підписаних гетьманом Юрієм Хмельницьким у Переяславі 1659 р. (№№ 16, 19). Хоча про заснування Омбиського монастиря вже досить відомо в історичній літературі, однак наведені нижче документи, особливо №№ 1 та 3, проливають додаткове світло на цю важливу сторінку церковної історії краю. Виявляється, що ініціатива заснування монастиря належала не чернігівському скарбнику, а його удові, котра прагнула спочатку створити тут греко-католицький монастир для ченців чину Св. Василя Великого. Лист шляхтича Миколи Малаховського детально висвітлює питання про початки і перших власників Лосинівки (нині — смт Ніжинського району за 30 км від райцентру), причому першим власником і засновником даного села був сам М. Малаховський (№ 3). На підставі даних документів прояснюється і хронологія ігуменів Омбиського монастиря, нехай і з прогалинами: Іларіон (Борисович) (1649 р.), Ілля (1658 — бл. 1665 р.), Варлаам (Курик) (1669 р.), Пахомій (1688 р.). Ці ж документи дозволяють удревнити приблизно на 100 років першопочатки таких населених пунктів Чернігівщини як Круничполе, Єліно, Кучинівка, Сальне, Лустівки, Києнки, заснування котрих «Історія міст і сіл Української РСР (Чернігівська область) відносить до XVIII ст., а Києнки (під Талалаївкою) — навіть до першої половини XIX ст. Прояснюється і походження назви Лустівка, села, яке знаходиться під Талалаївкою Ніжинського району: від могили Лусте. Можливо, що назва Лосинівка походить від урочища Лосі Голови, де поселився М. Малаховський (№ 5). Взагалі, документи подають цінний матеріал для

2 Див.: Мицик Ю. Документ до історії Вигурівщини // Київська старовина. — 1994. — № 5. — С. 71—73.

реконструкції історичної топоніміки та гідроніміки, особливо щодо околиць Чернігова, Лосинівки та Омбиша. Вони ж подають цікавий матеріал про господарську та культурницьку діяльність монастирів, щодо біографій видатних діячів Православної Церкви в Україні, наприклад, про Полуницького — племінника Св. Феодосія (Углицького) (№ 17). Є дані і про деякі аспекти національного питання на Чернігівщині (№ 12) тощо. Дуже важливими є листи Антонія (Стаховського). Вони не тільки засвідчують зв'язки цього видатного церковного і культурного діяча, який опинився у Сибіру, з рідною Чернігівщиною, але й самі по собі є чудовою пам'яткою епістолярного жанру XVIII ст. Сподіваємося, що літературознавці звернуть увагу на вишуканий стиль митрополита Антонія, на його тонкий гумор, наприклад, коли він пише про «козацький отченаш», або чудову гру слів, коли ігумен Свято-Троїцького монастиря Лаврентій Крщонович, поет і художник, так міцно взяв «за роги» маєтність Козел, дану його монастиреві тільки тимчасово, що не випустив її аж до самої своєї смерті (№ 18).

При публікації документів ми застосували спрощені правила транслітерації, причому титла розкриваються, але зазначаються відтворені літери, ставляться у дужки, літера «ять» замінена на «і», твердий знак наприкінці слів опускається тощо.

№ 1

1649, ГРУДНЯ 1 (ЛИСТОПАДА 21). — КИЇВ. — «ФУНДУШ» КАТЕРИНИ УГОРНИЦЬКОЇ НА ПЕРЕДАЧУ ЇЇ МАЄТНОСТЕЙ СТВОРЮВАНОМУ ТАМ МОНАСТИРЕВІ.

«Фундуш Катерини Угорницкой на м/о/н/а/ст/ы/р Омбышский, году 1649 ноября 21 дня.

Я, Катерина Угорницкая, скарбницева черніговская, отступивши форум повіту и воеводства, а по собі лист добровольний вічистый фундаційний, запис мой, себе самую из добрами моими поддавши, ясне, явне и добровольне сознаваю о сем, иж я, маючи маєтности мої название Омбиш и Лосиновку в воеводстві Черніговском лежащие, в тракті Ніжинском будучие, не з намови жадной, ані з примушеня якого, толко з доброй волі и умыслу моего, аби за д/у/шу зойшлих продков моих и родичов моих, так теж малжонка моего и мою самую Г(о)с(п)ода Б(о)га в кождоденных м/о/л/и/твах бл/а/гано, умислила в пререченой маєтности моей Омбишу законников рекули св/ятого Василия Великого фундавати, а для мешканя оних при церкви, через мене поставленной зложила Воведения Пр/е/с/вятой Б(о)городици монастир побудовати в острові на Буницах межі ріками Остром и Острищем, которая ріка от млина Омбишовского Остр идучая, и другая, Острища, вколо тот остров и ліс, на нем будучие, обойшли и оточили, якож и тую вишменованную маєтность мою Омбиш, а другую Лосиновку за всім угодиєм як я сама в себѣ и ограниченю в праві моем вічистом описанном міют з крунтами ораними и неораними, з будинками, дворами, з огородами, ріками, річками, потоками, болотами з млинами омбишскими, на ріці Остру будучими, из млином гребельним, так теж з подданими в пререченых маєтностях Омбишу и Лосиновці мешкаючими з их крунтами пожитками и вшелякими повинностями в инвентару при праві вічистом мні на тие маєтности служачими описанными и зо всіми пожитками в тех маєтностях будучими, на той вишменованый монастир Омбишский через мене фундаванний даю, дарую и вічними а неотзовними часи записую и тот преречоний м/о/н/а/ст-ы/р мой Омбишский из добрами до него, якое я выжей помінило менованными, яснепревелебному в Б/о/гу его м/и/л/о/сти отцу Иосифу Тризни, архимандриті св/ятой великой Лавры Печерской киевской, так теж сукцессорам его М(и)л/о/сти и всей капитулі того ж м/о/н/а/ст/ы/ря Печерского вічними часи в дозор, оборону и завідование поддаю и абы ігумен их пререченого его м/и/л/о/сти отца архимандрита сукцессоров его м/и/л/о/сти и капитули печерской до того м/о/н/а/ст/ы/ра Омбишког/о/ был подаваный, якож и чрез генерала воеводства Киевског/о/ заразом тот м/о/н/а/ст/ы/р мой Омбишский з добрами вишменованными превелебному его м/и/л/о/сти отцу архимандриті капитулі печерской, так теж велебному в Б/о/зі его м/и/л/о/сти отцу Илариону Борисовичу, подданному от его м/и/л/о/сти отца архимандрита и капитули Печерской ігуменові омбишскому и всей в Христі братии законником, в том м/о/н/а/ст/ы/ру Омбишском мешкаючим, и сукцессором их м/и/л/о/стей в моц держаня и в вічне уживане поддаю, а для крунтовнїшог/о/ утверждения сего моего фундушу маю и повинна буду выправит привылей от короля его м/и/ло/сти и оддат его м/и/л/о/сти отцу архимандриті, которому на сей час sprawy всі наше маєтности Омбыш, Лосиновку, належачие при сем моем фундушу, до рук отдавши, сама, так з тог/о/ м/о/н/а/ст/ы/ра Омбишского, яко теж з преречоних маєтностей и зо всіх справ на тие маєтности належачих и мні служачих, вічними часи зрекаю и вже оддатого сего листу добровольного вічистого фундаційног/о/ запису моего», а сама, ані жаден з потомков ближних

крвних и повинних моих, в тие вишменованки маетности чрез мене на м/о/н/а/с-тыр Омбишский легкованне, вступоват и перешкоди жодной и найменшой чинит не маем и не будем лежачи под зарукою на м/о/н/а/с/ты/р Печерский и Омбишский десят тысячей золотих полских и нагорожением шкод на голіе реченние слова и род-довому(?) и присяги тілесной, о которую заруку и нарушене сего листу фундаційно-моего якуюколвек перешкоду в волное чинене правом вшлякого суда земского, городского и головні превелебному его м/и/л/о/сти отцу игумену и законником м/о/н/а/с/ты/ря Омбышского/ и сукцессором их м/и/л/о/стей завоюю, а по заключе-нию такой заруки за кождим разом им бы нас позивано было чрез ввес тот фун-душ при зуполной моци зоставати мiet вiчними часи, особливо хто бы колвек выш-менованному его м/и/л/о/сти отцу архимандрити капитули Печерской, так теж Печер-скому, его м/и/л/ости отцу игумену и законником м/о/н/а/с/ты/ра Омбышского и сук-цессоров их м/и/л/о/стей, кривду, вступ и перешкоду якую чинил и сей мой фундуш надушити важил, теде нехай будет на нем неблагословение Б/о/жие и клятва с/в/я-тих от/е/ц триста и осмадцят, иже в Ницеи и на страшный суд Б/о/жий кожного та-кого запозиваю, же ся з ним пред м/и/л/о/стивым Б/о/гом росправлюю и на том я, Катерина Угорницкая, скарбникова черниговская, даю сей мой лист добровольней вiчистий фундаційний запис ясне превелебному его м/и/л/о/сти отцу Иосифу Тризни, архимандриту и капитулі м/о/н/а/с/ты/ра Печерского/о/, так теж висоце в Б/о/зі ве-лебному его м/и/л/о/сти отцу Илариону Борисовичу, игуменові м/о/н/а/с/ты/ра Ом-бышского/о/ и всей Хр/и/сті братии его законником в пререченом м/о/н/а/с/ты/ру Омбышском мешкающим и сукцессором их м/и/л/о/сти за печатю и з подписом руки моей так теж за гечатми и с подписи, и рук п/а/нов печатаров, котрие за устною и очевидною прозбою моею до сего фундушу моего нижей на подписех при печатех: своих подписати рачили.

Писан в Києві року 1649 м/і/с/я/ця ноября 13 дня.

У подлинного фундушу руки подписание Катерина Угорницкая, скарбникова черни-говская.

Андрей, кн/я/зь на Четвертні Четвертинский.

Семион Вигура, францішкан Соколовский, Ян на Дешковцях Дешковский. При оних руках приложени пят печатей».

(БПАН. — ВР. — № 271. — Арк. 25—26. Копія XVIII ст.).

№ 2

1657, ЛИСТОПАДА 1 (ЖОВТНЯ 22). — ЧИГИРИН (!). — УНИВЕРСАЛ-ПРИВІЛЕЙ ГЕТЬ-МАНА І. ВИГОВСЬКОГО, СТВЕРДЖУЮЧИЙ ПРАВО ОМБИСЬКОГО МОНАСТІРЯ НА ВОЛОДІННЯ МАЕТНОСТЯМИ ОМБИШ ТА ЛОСИНІВКОЮ.

«Иоанъ Виговский, гетман з Войском его царского/о/ пресв/і/тло/о/ в/е/л/и/ч/е/ства Запорожскимъ.

П/а/не полковнику ніжинский! Ознаймуем вамъ сим н/а/шим писанем, иж превелебный в Б/о/зе его м/и/л/о/сти от/е/ц, архимандрита печерский дал нам справу о недавно фундованом чрез п/а/ні Угорницкую м/о/настиру Омбышском, который она фундуячи, маетность свою Омбыш и Лосиновку на тот м/о/настир легковаеши, оный в дозор и оборону Печерскому м/о/настиреві подала, зачим его м/и/л/о/сть от/е/ц архимандрита, маючи в дозори и опеці своей тот м/о/н/а/стир прекладал пред нами такъ фундуш п/а/не Угорницкой, яко теж и лист в Б/о/зі зейшлого славно-й памяти п/а/на гетмана Богдана Хмельницкого/о/, котрим помененный фундуш и лист его м/и/л/о/сти п/а/на гетмана при зуполной моци заставуючи, листом своїм подтвердили. Зачим мы, бачачи чрез слущную преречоний п/а/ней Угорницкой и лист его м/и/л/о/сти п/а/на гетмана, антецессора н/а/шего, в всем утвержаем и тот м/о/н/а/стир Омбышский з добрами до не/т/о належачими, меновито маетностью Ом-бышем и Лосиновкою з подданими, кронтами, полями, лесами, сіножатми, млинами омбышскими и зо всіми пожитками, в помененном фундушу п/а/неи Угорницкой от-писанними, при зуполной моци заставуючи, жадаем по вас тог/о/, абыете там тую маетность Омбыш, яко теж и Лосиновку, м/о/н/а/стиреві Омбышскому належачие, ведлуг границь давних, яко были за п/анею Угорницкою, ограничили и абы жадной кривди в кронтах, сіножатях и лісах жаден з козаков, мешан и посполитих людей коло Омбыша и Лосиновки мешкаючие, отцем омбышевским чинити не важились под виною и срогим каранем, абыете тог/о/ постерігали, пилне по вас жадаем, кгдаж н/а/ша християнская повинность есть церквамъ Б/о/жіим не уймовати, але и овшем придавати, зачим и повторе вас, абыете иначей не деяли, жадаем.

Року 1657 октовр/я/ 22 дня.

(№ 271. — Арк. 27 зв. Копія к. XVII ст.).

№ 3

11667, ЛЮТОГО 4 (СІЧНЯ 25). — НІЖИН. — ЛИСТ МИКОЛИ МАЛАХОВСЬКОГО ДО АРХІМІНДРИТА КІЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ ІННОКЕНТІЯ ПІЗЕЛЯ.

«Б/о/гу превелебный м/ило/с/цівий отче архимандрит, добродію мой!

При поклоні моем унізоном Г/о/сп/о/да Б/о/га прошу, абы от пренайсвітійшей ласки своей при добром здоровю пожито долголітнем на том місці св/я/том в. мсти,

добродія моего, обдарити рачил. Мешкаючи поблизу од Омбыша в сусідстві на Крупчполі от часов давніших, зичилем и зичу собі, абым зостаал слугою в/а/шим мні, добродія моего, якож літ тому з килка, за пожиття небожчика отца Илиі, намісника омбышского, и кгда міли укривженя ог містечок кн/я/жих в кгрунтах лосиновских от/е/ц Илия посилал братию до п/а/на гетмана, п/а/на Виговского, в том укривженю своем. П/а/н гетман питал, хто там того свідом; отцеве сказали, же Малаховский на том кгрунті мешкал час немалий и од него тое досталось Чижови, а од Чижа — п/а/ну Угорницкому. Теди п/а/н гетман розказал, абы мене на тамтой кгрунт зятягнули и, что, мовит, Малаховский узнает межи вами, на том перестанете обідві стороны, Якож бьшем там з небожчиком отцем Илею, а потом за прозбою отца Илиі посилалем ч/е/л/о/в/е/ка добре свідомого копцов тих поспанних чрез небожчика п/а/на Киселя, подкоморого черніговского, оглядети; аже то и людей мало відомих тог/о/, одних орда выбрала, другие померли, теди здадомися за реч слущную тое ознаймит в/ашой/ м/и/л/о/сти, добродієви, если смерть не закочит, азай отца намісника з скарою/ м/ило/сти, моего м/и/л/о/стивого п/а/на, в чом бым ся зийшол на услуги в/ашой/ м/ило/сти не буду лівивцем; тепер зас стался спор межи отцем намісником а подданими; омбышскими, которые слуги быт не хочут и возиа дров до міста, до дворца старцом привезти не хотят, а себі рубают и продают на соль и на отца намісника з скарою идут, же там люде посторонние грабят и грабжов тых не видают и воров без того трудно, треба чулим будучи, жебы не дат зпустошити, кгдаж отвсюди налоги отвсюду до ліса. Не ширачи болше писанія моег/о/, отдаюся при том ласці и м/о/л/и/твам св/я/тим в/ашой/ м/ило/сти, моего м/и/л/о/стивого п/а/на.

Писан в Ніжині генвара дня 25 1667.

Николай Малаховский».

(БПАН. — ВР. — № 271. — Арк. 26 — Копія. Тексту передує заголовок, зроблений копіє стом: «Лист Николая Малаховского к архимандриту печерскому Гизелю»).

№ 4

1667, ЛЮТОГО 17(7). — ГАДЯЧ. — УНІВЕРСАЛ-ПРИВІЛЕЙ ГЕТЬМАНА І. БРЮХОВЕЦЬКОГО.

«Великог/о/ г/о/с/л/у/д/а/ря н/а/шер/о/ его царског/о/ пре/есві/тл/о/г/о/ в/е/л/и/ч/е/ства боярина и его ж царског/о/ пре/ес/ві/тл/а/г/о/ в/е/л/и/ч/е/ства вірний Войска Запоржског/о/ гетман Иоанн Мартинович Брюховецкий.

Всей старшині и черні вірног/о/ Войска его царског/о/ пре/есві/тлого в/е/л/и/ч/е/ства Запоржског/о/, а меновите паном полковником, исаулом, сотником, атаманом и всему товариству, особливо п/а/ну полковникові Ніжинському и всему товариству и посполству омбышскому доносим до відомости:

Великий г/о/с/л/у/д/а/р н/а/ш, его царское пр(е)сві/тлое в/е/л/и/ч/е/ство, з премногой щедроти своей и з природной м/и/л/о/сти отцевской кождог/о/ бл/а/годі/тел/ством своим, смотря по заслугах ч/е/л/о/в/і/ка уконтентовати и маевности обдарити изволил, же здавна на м/о/настир Киево-Печерский належачие села з побожности своей в грамоті его царского пре/есві/тлогог/о/ в/е/л/и/ч/е/ства именованние, меж которими и село Омбиш, тому же м/о/настиреви Киево-Печерскому грамотою своею жалованною он же великий г/о/с/л/у/д/а/р подати рачил. Теди мы, до тоєй великой г/о/су(д)а/ря волі стосуючися, при том селі Омбышу пререченних отцев м/о/настира Киево-Печерског/о/ заховуючи, пилно жадаем и приказуем, абы так полковник ніжинский, яко теж атаман и все товариство омбышское иншіі так в обияту тог/о/ села, яко теж и з него привлащеню пожитков найменшою не был перешкою, особливо жебы жадних эксцесов, бунтов и похвалок, засланному од превелебног/о/ отца архимандрити печерског/о/ до Омбыша для всяког/о/ порядку, вчиняти и ущипливыми словами доганяти не яжился, чер/о/ всего повинни п/а/н полковник ніжинский, сотник ивангородский и атаман омбышский постерекаги будут войт зась и вся громада омбышская, абы вшелякую повинность и належное послушенство пререченому монастиреві Киево-Печерскому отдавали, (на що для ліпшой віри и сей універсал н(а)ш далисмо в Гадячом февраля 7 року 1667.

Звишменованный боярин и гетман рукою власною.

(БПАН у Кракові. — ВР. — № 271. — Арк. 27 зв. — Копія п. п. XVIII ст. Наприкінці документа тим же почерком дописано: «У подлинного листа печат.»).

№ 5

1667, ЖОВТНЯ 10 (ВЕРЕСНЯ 30). — ПІД ОМБИШЕМ. — РОЗМЕЖУВАННЯ МИКОЛОЮ МАЛАХОВСЬКИМ МОНАСТІРСЬКОЇ МАСТНОСТІ ЛОСИНІВКА.

«Границя Лосиновская з подлинной выписано.

Я, Николай Малаховский, обывател воеводства Черніговского, чиню відомо сею аттестацию моею, ижем міл кгрунта з людьми на урочищах Лосіх Головах з щодробливой ласки найяснійшого короля его м/и/л/о/сти Владислава привилеем вічистим, на котором мешкаючи час немалий, почавши од року 1627, а потом для певной потреби своей продалем оний кгрунт п/а/нові Чижеві и малжонці оног/о/ за певную сумму пін язєй золотих шестот лічби полской, а потом, по смерти небожчика п/ана/ Чижа, малжонка оног/о/, пошедши за другого п/а/на Олбрихта Вишневого, продала-

кгрунт оний п/а/ну Угорницкому и малжонці оног/о/ за певную сумму пінязей, то ест за золотих осмосот лічыбы полской, которая п/а/ні Угорницкая, заложивши коштом своим м/о/н/а/ст/ы/р на хвалу Всемогущего Б/о/га в маетности своей в селі Омбишу и той кгрунт Лосиновский, на той же м/о/на/стыр их м/и/л/о/стем отцем омбышским отдала, также и другую част кгрунту о межу з тим же кгрунтом нижеописанним под п/а/ней Білкевичовой набыйти, за таковую сумму золотих осмосот купленную, отдала вкупі заодно и под бл/а/гословенство и послушенство в Б/о/зі превелебному его м/и/л/о/сти отцу архимандриту печерскому и капитулі тог/о/ м/о/н/а/ст/ы/ра оние маетности омбышские поручила и отдала. Которог/о/ кгрунту их м/и/л/о/ст отцеве будичие ож од часу немого/о/ в спокойном уживаню и по сей час спокойне афектовали и просили мене, яко добре відомог/о/, ограничена оног/о/ кгрунту, абым оним на писмі выписал и уведомил для пришлых часов, что здало мы ся за річ слушную, котрой кгрунт и ограничена оног/о/ так ся себі мает селище, на котором мешкалимсо, названое Лосы Головы, при озерах, з которых озер вірховіні річки Дівіци, почалося гді-то мимо Селищи до н/ы/ні ку містечку Девіці, которое містечко осадил небожчик п/а/н Володкевич, діти понад тою річкою пред п/а/ней Белкевичовой, вишменованной вдві, которая зо мною в сусідстві мешкала и доходила волок сорока на оном кгрунті за привилеем, данным малжонкови оной, также призволенем вічистим п/а/ней Лвовой Білкевичовой мірил волок сорок за розказанем его королевской м/и/л/о/сти чрез певних особ п/а/н Криштоф Криніцкий, мерничей присяжний воеводства Черніговски, гпочавши од Селища оног/о/ шириною понад річкою у Селищу к данині, а должиною к селу Талалеєвці и могили, названной Лусте, волок двадцят, а по другом боці тоєж річки и руди, названной Девіці, другую волок двадцят, почавши от села Лосих Голов и Могили розробленной шириною к данине, а должиною к одной дуброві и так ся кончит волок сорок п/а/ні Белкевичовой, которог/о/ ограничєня своего менованний мерничей з нами и конци посипавши, и на писмі подал п/а/ней Білкевичовой з подписом, руки своей и притисненем его печати; а спотом того ж часу и за Б/о/жіим хованем той же п/а/н Криштоф Криніцкий, мерничей присеглий воеводства Черніговског/о/, взявши од Селищ Лосих Голов и од степи волок п/а/ней Білкевичовой, мерил мні, Малаховскому, понад тоєю ж річкою должиною к селу Талалаєвці и к дубровці Обшуровці, а шириною к Плоской Могили волок пятнадцят, а по другом боце тоєй ж річки Девіці, почавши, од Селища, Лосих Голов и од стени п/а/ней Белкевичовой чрез могилу розробленную должиною к Салной, а шириною к Плоской могилі и кгрунтам кн/я/жати Вишневецког/о/ ограничєня своего менованний мерничей з нами починивши и копци. посипавши и описавши оное ограничєне кгрунту на писмі, оддал з подписом іруки своей и притисненем печати; а потом літ з килка одправовалас война Щейновская и ко одправовано оное коммисія одправовалася староства кгрунтов належачих до міста Ніжина, на которой коммисіі сенаторе килка было коммиссарми. Котори их м/и/л/о/сти, п/а/ну Адамові Киселеву подкоморому, по теплу зехати на ограничєне Ивангородища, маетности их м/и/л/о/стей п/а/нов хоружицов кн/я/зства Литовског/о/, который подкоморий Адам Кисель, чинячи досит повинности уряду своего, ограничивши Ивангородища и Крупичполя, од Ивангородища поступил до маетности п/а/на Косаковског/о/, каштеляна черніговског/о/, містечка, названног/о/ Дорогинки, там же од кгрунтов Дорогинских избавкевкою ограничил и кн/я/жатем его м/и/л/о/сти Вишневецким, и копци сипал, пускаючи кгрунт кн/я/жати по лівом боку, а по правом боку — кгрунта до староства Ніжинског/о/, поступаючи далним кгрунтом лосиновским и копци сиплючи у Смижеліну; под которою Смижеліною до острова кгрунтов лосиновских, на котором острові Могила Плоская, на той могилі копец значний, который граничит з кгрунтами кн/я/жати его м/и/л/о/сти кгрунтов лосиновским и одтог/о/ копца и могили Плоской яко найпростій и Салной, по лівом боці кгрунт кн/я/жати его м/и/л(о)сти, на правом боці кгрунт Лосиновский, ни в чом не нарушаючи знаков покопанних чрез черничого присягог/о/, до которой аттестациі и писма моєг/о/ для ліпшой вагы и моци оное при подписі руки моей власной печатку свою притиснулем.

Писан в кгрунтах поля дня 30 м/і/с/я/ця септевр/ия/ року 1667

Никола Малаховский, рукою власною».

№ 6

(БПАН у Кракові. — ВР. — № 271. — Копія XVII ст.).

1669, ЛЮТОГО 17(7). — КОЗЕЛЕЦЬ. — УНІВЕРСАЛ-ПРИВИЛЕЙ ГЕТЬМАНА Д. МНОГОГРІШНОГО

«Демян Игнатович, гетман Войска его царского пр/е/св/і/тлого в/е/л/и/ч/е/ства Запорожског/о/ сіверский.

Ознайомуем сим н/а/шим писанием кождому, кому бы тог/о/ відати была потреба, а меновите п/а/ну полковникові Войска его царског/о/ пр/е/св/і/тлого/о/ в/е/л/и/ч/е/ства Запорожског/о/ ніжинскому, сотником и всему товариству старшому и меншому, а особливе атаманові и войтові и всей громаді омбышской, иж еще з давних часов в Б/о/гу зейшлих славной памяти гетманов Войска Запорожског/о/ яко то: не божчик Хмельницкий и по нем иные, до м/о/н/а/стира омбышског/о/, лаври с/в/я/то-

Печерской Киевской належачоґо/о/, той же м/о/н/а/стир их в протекції зостаючий заховали, зачим и я, стосуючис до універсалов гетманских при пожитках, то есть при селі прозиваемом Омбишу и при подданных, лісах, пасіках, полях як толко перед тим вшеляких приходов заживали и пожитки одбирали, так и тепер превелебноґо/о/ его м/и/л/о/сти отца Варлаама Курика, игумена со всею братиею в том м/о/настиру будучою, заховуем и до покойноґо/о/ уживаня так з села мененноґо/о/ млинов и всяких припадаючих приходов, заживали и пожитки одбирали до обнятя и заживаня помененному отцу Варлааму и подаем, аби так п/а/н полковник ніжинский и вся старшина войсковая и зосланному отцу [Варлааму не боронили и мужиков себе не пятали ни до жадного подданства и кривди и наименшой в том, абы не узнали, пильно приказуем и міти хочем, що иначей аби не было, под неласкою н/а/шею и на спровляючихся срогким каранем войсковим и повторе приказуем.

Дан в Козелцо дня 7 февраля 1669.

У подлинного листа подписано: Демян Игнатович Многогрішний, гетман Войска его царскоґо/о/ в/е/л/и/ч/е/ства Запорожскоґо/о/ Северский.

При оном же листу печат».

(БПАН в Кракові. — ВР. — № 271. Арк. 28. — Копія п. п. XVIII ст.).

№ 7

1688, ЧЕРВНЯ 10 (ТРАВНЯ) 31). — НИЖИН. — СТВЕРДЖУВАЛЬНИЙ УНІВЕРСАЛ НИЖИНСЬКОГО ПОЛКОВНИКА С. ЗАБІЛА

«Стефан Петрович Забіла, полковник Войска их царскоґо/о/ пр/е/с/в/і/тлоґо/о/ в/е/л/и/ч/е/ства Запорожского ніжинский.

Всім, кому відати надлежит, именно п/а/ну обозному, судії, асаулові полковим ніжинским, сотником, атаманом, войтови, бурмиством и всему майстратові і кождому з войскових и посполитих людей полку Ніжинськоґо/о/ знайдуючихся, а особливе товариству омбишскому ознаймую, иж велебний от/е/ц Пахомий, намісник м/о/настири Гомбишскоґо/о/ именем и злеценем висоце в Б/о/гу превелебнійшоґо/о/ его м/и/л/о/сти г/о/с/п/о/д/и/на отца Варлаама Ясінскоґо/о/, архимандрити св/я/той великой и чудотворной лаври Киево-Печерской, покладал пред нас на кгрунта по фондушу монастыреви Омбишскому од панії Угорницкой наданом писма антecessоров Богдана Хмельницкоґо/о/, гетмана полковников ніжинских Золотаренков трох, Григория Гуляницкоґо/о/ и Филипа Уманца утверждателние, яко я сие велможноґо/о/ его м/и/л/о/сти п/а/на Мазепи, рейментара Войск их царскоґо/о/ пр/е/с/в/і/тлоґо/о/ в/е/л/и/ч/е/ства Запорожских, щасливе нам пануючоґо/о/, на нечиненє някого в тих же кгрунтах границями и копчями писму о себе маючим, ся окресленних наименшій кривди и шкоди оградителній універсал показивал, просячи и о н/а/ше таковое оберигателное писание. Теды мы, з отих всіх приложоних до волноі волі охотне наклонилисчися и своїм сим універсалом всім старшим и меншим помянутим людем, а зособна омбишскому товариству приказуем и сурово огражуем, жебы ніхто в их всіх кгрунтах и землях місту тому се/я/тому власно надлежитих, так наименшой дневним и ночним в ліс уездом в сеножати втручением и трав покосом, шкоди и ущербку и ниякой кривди не чинити и задават, яко и подданих того же м/о/настира села Омбиша, которая од всіх тежаров и податков ціло уволянем намній ні в чом утяжати и подвод івитегати не смілі и неважился, опроч од пресвітлійших великих г/о/с/у/д/а/рей их царскоґо/о/ в/е/я/и/ч/е/ства и рейментарской м/и/л/о/і/сти и з листа(?) посланников, который подлуїг полжарої (?) обычной живности и подвод маот дати без жадних вимислов якби тее місто св/я/тоє ціле в всіх своїх власностях уживаню и од подданих обыктой повинности полнено покойност міло и в таковой од кождоґо/о/ захованю было, поневаж и самая христианская побожность, по кождом православном такой слушности потребует волно де таковую н/а/шу виразивши, повторне аби тое й ніхто з старших и менших не был противный срогко приказуем и суровим каранем обоструем.

Из Ніжина 31 мая 1688.

При том листу подписано: «Звиш именованный полковник ніжинский, рука власная и печато утверждено».

(БПАН. в Кракові. — ВР. — № 271. — Арк. 28 зв. — 29. — Копія п. п. XVIII ст.).

№ 8

1693, БЕРЕЗНЯ 23(13). — БАТУРИН, — СТВЕРДЖУВАЛЬНИЙ УНІВЕРСАЛ-ПРИВІЛЕЙ ГЕТЬМАНА І. МАЗЕПИ НА ВОЛОДІННЯ МЛИНАМИ ЖІНОЧОМУ У МАКОШИНІ.

«Их ц/а/рскоґо пресвітлого величества Войска Запорожского гетман Иоанн Мазепа.

Ознаймуем сим н/а/шим писанем всей старшині и черні Войска их ц/а/рскоґо пр/е/с/в/і/тлоґо величества Запорожского и комуколвек о том відати належати меет, иж доносили нам честная игуменя и все сестры м/о/н/а/ст/ы/ря д/і/в/и/ч/его макошинскоґо, же некоторые люди чиняят им перешкоды в пожитках кола ступного, яке им при двох колах мучных на греблі Хвесовской еще от антecessоров наших есть надано, а

от нас потвержено. Теды мы, хотячи тое н/а/шие антецесоров надане и наше потвержене нанарушні заховати, пилно чрез сий н/а/ш универсал приказуем, абы им некто на той гребле Хвесювской, як в двох колах мучних, так и в третем ступним, якое здавна в их есть владзе найменшое не чинил перешкоды под суровым войсковым каранем.

Дан в Батурині марта 13 1693-го року».

(БПАН у Кракові. — ВР. — № 261, т. 2. — Арк. 105. Копія XVIII ст. Приписка копіїста: «У подлинного универсала при войсковой печати подписано тако: «Звиш менованной гетман рукою власною». «Таков подлинный универсал макошинского монастыря ма-нахиня Марфа приняла, а в ей місто по ей прошению росписался Леонтий Клокошовский, дозорца заипанский.»).

№ 9

1694, ВЕРЕСНЯ 25(15). — БАТУРИН. — СТВЕРДЖУВАЛЬНИЙ УНІВЕРСАЛ-ПРИВІЛЕЙ ГЕТЬМАНА І. МАЗЕПИ ЗНАЧНОМУ КОЗАКОВІ ЧЕРНІГОВСЬКОГО ПОЛКУ СЕМЕНУ ЯЛИНСЬКОМУ НА ВОЛОДИННЯ МЛИНОМ НА р. БІЛОУС.

«Пресвітліиших и державніиших великих г/о/с/у(да)рей их царского пр/е/с/в/і/т/ла-го в/е/л/и/чества Войска Запорозкого гетман Иоан Мазепа.

Всім вовец и каждому зособна, кому о том відати належит, а именно п/а/ну полковнику черниговскому, старшине полковой, сотником, атаманом городовым и всему старшому и меншому товариству, также войтови черниговскому, бурмистром и всім мешчаном тамошним и всім обывателем, полку Черниговского ознаймуем сим нашим универсалом, иж п/а/н Семен Ялинский, товариш войсковый значкый, а обывател черниговский, презентовал нам поважное право с/вя/той памяти ясне в Б/о/гу преосвященнаго г/оспо/д/и/на отца Лаззря Барановича, архиеп/и/с/ко/па черниговского и новгородского, собі на млин білоуский, прозываемый старый на річце Білоусе о двох колах мучных, а третем ступным стоячий, за многолітние услуги працы и кошты пороненые от его ж, преосвященног/о/ архиеп/и/с/ко/па черниговского в вічну облает и державу пущений, даное и просил нас о тое, абысмо ему того млына поссесию, в котором и част мелницую купил власными своими грошми, н/а/шим гетманским универсалом потвердили. Теды мы, слушной прозбе его прихилившися, а маючи в Малороссии власт и моц, всякие порадки н/а/шими рейментарскими роспра- вами устроивати, даємо ему, п/а/ну Ялинскому, сей н/а/ш универсал, которым мене-ног/о/ млына вічную поссесию (...)* зуполным оногo пожиковансм ему, п/а/ну Семе-ну Ялинскому, самому, малжонце, а по них и потомком ствержаем и укріпляем, ва- руючи пилно того и срого приказуючи, жебы ему, п/а/ну Ялинскому, жоне ег/о/ и потомком его ж в держаню и пожитковаіню того млина всег/о/ жаден з старшины войсковой и посполитой и ништо инший буд-який особа, найменшой трудности, пе- решкоды, пренагабання не сміл и не важился чинити и ніяким способом задавати, яко- бы он, п/а/н Ялинский, жона и потомки его, яко найспокойней а вечисто, яко вечне тым правом себі на тот млын наданим владіли оным, яко власным своим пожитко- вали. А кгда кнгрелбу тамошню; ж своим коштом и працою всегда направует и в ставу также ловля рыбная ему ж власному належит, теды бы и в том ставу жаден з білоуских козаков и мужиков и ништо инший ловити рыбы и ему шкodu чинити не важился. Сим же универсалом н/а/шим срого под карою и отпусти (...)* тісним ве- зеню впрод приказуем (...)*.

Дан в Батурине 15 сентявр року 1694.

Звиш менований гетман рукою власною».

(БПАН в Кракові. — ВР. — № 270. — Арк. 63. — Оригінал: завірений особистим під- писом Мазепи, і військовою печаткою. Запис на звороті іншою рукою; «Универсал, да- ний Семени Елинскому на мелницю Білоускую, сего Елинског/о/ доставшей в кате- дру (...)*»).

№ 10

1715, БЕРЕЗНЯ 3 (ЛЮТОГО 20). — ГЛУХІ В. — ЛИСТ ГЕТЬМАНА І. СКОРОПАДСЬКОГО ДО ГЕРМАНА (КОНООВИЧА), АРХІМАНДРИТА СВЯТО-ТРОЙЦЬКОГО МОНАСТІРЯ У ЧЕРНІГОВІ.

«Висоце в Б/о/гу превелебний м/ило/сці отче архимандрит с/вя/той Троецкий черниговский, мой велце ласкавый г/ос/п/о/д/и/не отче и приятелю!

По листовном вашей превелебности желанию посилаем н/а/ш оборонный уни- версал на пушу Перелюбскую и Елинскую, жеби оных нікто пустошити не важился, также и лист ло п/а/на полковника черниговского, чтобы всяк, хто будет через греб- лю вашей превелебности Носувскую спускати свої плити, чинил без отмови в гаченю

*) Одне слово написано нерозбірливо.

оноі помоц. Сторони зас покуховного пишеш также до его м(илости) п/а/на полковника, ижби в селах Яриловичах, Кучиновці и Перелюбі од шинков власных монастырских не казал оного одбирати, кромі Козаков, если хто шинкуватимет. Которие непременно повинны, тую повинност, так як и в иных державских селах постановлено, до скарбу войскового/ оддати. При сем вручаем себе м/о/л/и/твам вашей превелебности.

З Глух/ова/ февр/аля 20-го/ року 1715.

Вашой превелебности зычливый приятел Иван Скоропадский, гетман Войска его ц/арског/о/ прес/вітлог/о/ в/ел/л/и/ч/ества Запоро/зкого/.»

(БПАН в Кракові. — ВР — № 276. — Арк. 19 — Оригінал, особисто підписаний гетьманом і завірений військовою печаткою. Адреса: «Висоце в Б/о/гу превелебному его милости г/оспо/д/и/ну отцу Герману Кононовичу, архимандриті монастира С/вя/то-Троицкого Иллінского черніговского, моему велце ласкавому г/о/сп/од/и/ну отцу и приятелю», Запис пізнішого часу: «Сторони пуци Перелюбской присилаючи оборонний універсал, дабы оной нікто пустошити не важился, где припоминает о грелби Носовской и о покуховном».)

№ 11

1721, ВЕРЕСЕНЬ.— ЛИСТ ГЕТЬМАНА І. СКОРОПОДСЬКОГО ДО АРХІМАНДРИТА СВЯТО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКОГО НОВГОРОД-СІБЕРСЬКОГО МОНАСТІРЯ ГЕДЕОНА (ТРОФИМОВИЧА).

«Превелебный в Б/о/зі м/ил/и/сці отче намісник м/о/н/а/стира Св/я/то-Преображенског/о/ новгородског/о/!

Пишеш ваша превелебност до нас, предлагаючи, что по монаршому указу преосв/ященний его м/ил/л/ость от/е/ц Антоний Стаховский, бывшей архиеп/и/с/ко/п черніговский, а теперешний ТаболСкий митрополита, в прошлом 1720-м году, простуючи в Санкт-Питербурх чрез м/о/настир новгородский, забрав одтол з собою при бытности отца архимандрита троецкого илнського и прочіих ассистентах для потверженя, туда ж в Санкт-Питербурх, премоцнїише монаршие грамоты еще блажения памяти великого г/о/с/л/у/д/а/ря ц/а/ря Алексія Михайловича на маестности тамошней новгородской обители данние, універсали антецессоров наших и покойного преосв/ященного Лазара Барановича мунимента, з межи которых всіх писменных крипостей тилко отеждаючи его преосв/ященство в прошлом августі з Москви на Сивер, помянутие монаршие грамоты и з оными універсали чрез катедралног/о/ шафера до новгородской обители прислал, а самий ориінал покойног/о/ Барановича будто его ж преосв/ященство, як ваша превелебност по учиненном себі од някого законника извіту доносиш, веліп в черніговскую катедру оддати; чого ради жебы тот Барановичовский мунимент был з черніговской катедры видан, просите н/а/шег/о/ в том себі помоществования. Теды мы, любо писалибисмо до тамошних черніговских отцев консистористов, упоминачи их о оддане покойного преосв/ященного Лазара Барановича, ориіналног/о/ універсалу, однак поневаж они, отцеве консистористи, як з листу их в отвїт до вашей превелебности присланного, а од его к нам приложеног/о/, порозуміваемся не тилко пререченог(о) унїрвесалу, шукаючи межи тамошними катедральными грамотами, ие знашли, але, берегучи самих себе од пені, декляруються, бр/л/ много времени, нарочно до чого и в/а/ш/ой превелебности стимулиют, в Сїбір к его преосв/ященству о том, если там, чи не удержан, писати; того рады, ні для чого нам тепер их, отцев консистористов, турбовати, а и ваша превелебност хоти до някого времени терпелив быти, азали тот мунимент может у шафера отискаться, а если явится, же у преосв/ященног/о/ Сїберског/о/ бил бы удержан, тот (?) час будем туда, куда належатимет, о том писати, декляруем.

З Глух(ова) сеп/тевр(ия) року 1721.

В/а/ш/ой превелебности зичливый приятел Иван Скоропадский, гетман Войска его ц/арског/о/ прес/вітлог/о/ в/ел/л/и/ч(е)ства Запоро/дский/ т(анц) р (горіа)».

(БПАН у Кракові. — ВР. — № 276. — Арк. 2. — Оригінал, завірений особистим підписом Скоропадського і військовою печаткою. Адреса: «Превелебному в Б/о/зі его м/ил/л/ости г/о/сп/од/и/ну отцу Гедеону Трофимовичу, наміснику монастира С/вя/то-Преображенског/о/ новгородского». Пізніший запис: «Лист от п/а/на гетмана строки грамот, завезених преосвященним Антонием Стаховским».)

№ 12

1724, ТРАВНЯ 27(16). — ГЛУХІВ. — УКАЗ КЕРІВНИКІВ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ І. ЛЕВЕНЦЯ ТА І. МАНУЙЛОВИЧА

«Указ з енеральной войсковой канцелярії.

Всім кому о том відати надлежит обявляється: Превелебный в Б/о/гу его милост от/е/ц Лука, игумен с/вя/топетропавловский глуховский, донесл в енеральную войсковую канцелярию жалосне, что многие так великороссийског/о/, так и малороссийског/о/ звания люде, а барзїи Зоско, циганский атаман и глуховский обыватель, пе-

репроважуючи коні, а протчіе обивателі горілки и другіе річи чрез перевоз Туминский,* который здавна о/т/ прежде бывших гетманов м/о/н/а/стырєві Петропавловскому ест наданный и универсалами, так за битности гетманской, як: и помеж гетманством уже за правления перед сим п/а/на полковника черніговского Полуботка и енеральной старшины отвержении належног/о/ за оный не хотят отдавати платежу, в чем обителі той Петропавловской шкода и немалая чинится убыл. Тедеи во потверждение прежних тіх универсалов о належном на вишреченном Мутинском перевозі платежу з канцелярії войсковой виданных сим з тоей же канцелярії указом предлагается, дабы всяк з великороссийских и малороссийских обивзтелєй без подленног/о/ пашпорту од особи якої важного себї во свидителство данног/о/ чрез перевоз Мутинский боршна, горілки, дерева, коні чили инни якіе товари перевозуючи, належную отдавал повинност или приставам своїм и служащим оную уйцати(?) приказувал, а міл бы кто тому оказатися противним, таког/о/ грабити позволється, то все дабы так, а не иначе было, по вторе и по-десяте предлагаем.

Дал в Глухові/ мая 16 року 1724.

Енеральной войсковой канцелярії правителі **Иван Левенец, Иван Мануйловский** m(опу) p(горпя)».

(БПАН у Кракові. ВР. — № 273.— Арк. 5. — Оригінал, завірений особистими підписами І. Левенця та І. Мануйлівського, а також військовою печаткою).

№ 13

1729, ТРАВНЯ 21(10). — Чернігів(?). — ЛИСТ ЧЕРНІГІВСЬКОГО АРХІЄПІСКОПА ІРОДІОНА (ЖУРАКОВСЬКОГО) ДО ГЕДЕОНА (ТРОФИМОВИЧА), АРХІМАНДРИТА СВЯТОПРЕОБРАЖЕНСЬКОГО МОНАСТІРЯ В НОВГОРОДІ-СІВЕРСЬКОМУ.

«Висоце в Б/о/гу превелебный г/о/сп/о/д/и/не м/и/л/о/сці отце архимандрит новгородский, наш в Ду/ху с/вя/том отче и брате!

Текущего мая 10 д/ня/ 1729 году писал до нас его сиятельство г/о/сп/о/д/и/н генерал-маеор и ордина с/вя/таго Александра Невского кавалер кн/я/з Шаховский: в прошлом 1726 году июня 10 д/ня/ по имянному бл/а/женния и вчюдостойния памяти ея императорского в/е/л/и/ч/е/ства указу за подписанием собственния ея в/е/л/и/ч/е/ства руки велено изслідоват: сколько в Малой Россіи маетнетей, заводов, мельниц и земель и протч., чїих угодий, принадлежащих до двора гетманского на булаву и кухню и на полковничїи и протчїих полковых особ уряди и на ратуши, так же из описных всяких маетностей кому, по каким указом или гетманским и старшинским универсалом, которых родїх в роздачи и в вчюне владїние или от тіх гетманов и от старшини, до ласки войсковой по свойству времянно и потому ея императорского в/е/л/и/ч/е/ства имянному указу до всей Малой Россіи о маетностях посланными из бывшей Малороссийской коллегіи в 1726 году Глуховского гварнизонного полку афицерами чинена ревизия и у всїх владїлцов почему кто маетности владїет з грамотою и з гетманских и старшинских универсалов и с протчїих крїпостей взята копїи, а на маетности ж архиерейские и м/о/настирские обрїтающїеся Малой Россіи з грамот и з универсалов и з протчїих крїпостей, копїи при той ревизїи оним афицерам не обявлено и требовал его сиятельство, дабы на маетности крунта, мельници и протчєя угодия принадлежащїи до дому н/а/шего архиерейскаго и всей епархїи н/а/шей на м/о/н/а/стырские маетности подлинние граммати гетманские и старшинские универсали и протчїе крїпости кто, почему владїет, прислат в Глухов, в канцелярию министерскую правления малороссийских дїл для списания з них копїи, прето яко в протчїя епархїи н/а/шей м/о/н/а/стыри ординовани указы так чєй ординуючи и до висоце в Б/о/гу превелебности в/а/шей приказуєм, абыете з повїренним подлинние крїпости на все м/о/н/а/ст/ы/ра новгородског/о/ владїния служащие со описсо обстоятелною всїм крїпостем без упостнїния в дом н/а/ш архиерейский в Чернігів присылали повїренний те имїюще прислатися от ві той висоце в Б/о/гу превелебности з крїпостми был бы не безденежного, но умїрительного запасу, ибо оный будет потребен для тих повїренных: якіе обще от всея епархїи з крїпостми, як в пред за бл/а/горосудим з дому н/а/шего архиерейског/о/ в Глухов в вышше означенную министерскую канцелдарию отправляется предлагаем.

З катедрн н/а/шей еп/и/скопской мая 10 д/ня/ 1729 году.

Висоце в Б/о/гу превелебности в/ашой доброжелающий **преосвященный/ (пископ черниговский) Иродіон Жур/аковский)**».

(БПАН в Кракові. — ВР. — № 276. — Арк. 3. — Оригінал, завірений особистим підписом архієпископа Іродіона. На арк. 5—5 зв. вміщено копію даного листу і приписку: «Лист и в нем двї церкви включенние з катедрн черніговской од отцев консисторств тамошних, до великой превелебности в отвїт пїсаннии, а од его м./илости/ нам ку віденю сюда прислание воспят до вашей превелебности, аби оным был з памянутими цедулами всеконечно для тог/о/ интересу в цілости у в/а/шой превелебности содержан.»).

* (Дане слово у тексті читається то як «Туминский», то як «Мутинский».)

1729, ЧЕРВНЯ 6 (ТРАВНЯ 26); 1731, ЖОВТЕНЬ; 1734, ЖОВТНЯ 25[14]. — ЧЕРНІГІВ, — АКТИ ПЕРЕДАЧІ І ПРИЙОМУ НА ЗБЕРІГАННЯ ДОКУМЕНТІВ НОВГОРОД-СІВЕРСЬКОГО МОНАСТІРЯ.

«Року 1729 м(іс/я)ця мая 26 дня.

Прислание од висоце в Б/о/гу преподобнішого г/о/с/по/д/и/на его м/и/п/о/сти отца Нила, архимандрита новгородского, чрез ч/е/стного о Хр/и/сті брата, иеромонаха Феофилакта, крпости, именно: грамоту бл/а/гоч/е/стивийшого г/о/с/л/у/д/а/ря н/а/шего ц/а/ря и великог/о/ кн/я/зя Алексия Михайловича, универсал гетмана Демяна Игнатовича, универсал гетмана Иоанна Самойловича, грамату прео/с/вя/щенного архиеп/и/скопа черніговског/о/ Лазара Барановича и универсал гетмана Иоанна Самойловича, универсал гетмана Мазепы и копию грамматы великого г/о/с/л/у/д(а)ря ц/а/ря и великого кн/я/зя Иоанна Василевича в канцелярії катедри еп/и/с/ко/п/иі черніговской приняты, а по приємі тіх крпостей, денег пят рублей отобрано и к тим денгам надобно еще прислат два рубля или як указ архиерейский повелит, которие крпости паки обратно в м/о/н/а/стир новгородский пришлются свидѣтельству, в подлинной подписано.

Писар катедр/альный/ еп/и/с/ко/п/иі/ черніговской м/онах/ Герман Коссовский, m(anu) p(ro)rio).

Року 1731 м(іс/я)ця октоврия я, Варлаам, монах Всемилоствяго Спаса новгородского м/о/н/а/стыря, послан был в Чернігов до преосв/я/щенног/о/ арх/и/епископа/ Ирадиона по грамоты и явити п/ану/ полковнику; и я из грамот копию виписавши, дал п/ану) полковнику черніговскому, а грамоты и универсалы отдал преосв/я/щенный отцю шафару Булатовичу из розпискою отця Сорокового, сее пречестности вашей являю.

Сих копий подлинныя паперы взяты з скрині ц/е/рковной, что з крепости 1734 году октоврия 11 числа по оторванню печати консисторской руками иеромонаха Азисентия в присутстві иеромонахов Петра Кгеркгеля и еклезиарха иермон/аха/ Гавриіла и писара м/о/н/а/стирског/о/ Григоровича и отдани иеромонахом Авксентію да Феофилакту, отправленных до консистору з доношением и з партикулярными листами для отобрания крпостей з дому архиерейског/о/ черніговског/о/ 734 году октовр/ия/ 14».

(БПАН у Кракові. — ВР. — № 276. — Арк. 5. Автографи.).

№ 15

1730, ТРАВНЯ 9 (КВІТНЯ 30). — ЧЕРНІГІВ. ЛИСТ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ЄПИСКОПА ІРОДИОНА (ЖУРАКОВСЬКОГО) ДО ГЕДЕОНА (ТРОФИМОВИЧА), АРХІМАНДРИТА СВЯТО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКОГО МОНАСТІРЯ В НОВГОРОДІ-СІВЕРСЬКОМУ.

«Висоце в Б/о/гу преподобніший м/ило/сці отче архимандрит новгородский, в Д/у/ху Са/я/том отче и брате!

За приаистие нам, архиерею, в/а/шим преподобием воспсанное празденством Світлаго Хр/и/сто/ва Воскресения, благодарствуем, а по общему совіту всіми епархії н/а/шей д/у/ховенством учиненному, о зборі денег з епархий тисящи рублей, в яком числі из м/о/н/а/ст/ы/ра новгородского сто двадцять рублей на разние експенса посланному до двору монаршого з прошением м/и/п/о/сти об отставление буваших зборов превелебному отцу игумену рихловскому прислание помянутог число вашим преподобие з обители новгородской денги чрез иеромонаха Петра велілісμο приняты тому, хто для приему опріділены и в универсалі н/а/шом обявлен. Что выражаєт в/а/ше преподобие цедулою собственноручною, якобы скорбят на его по премногу братия, же крпости в дом н/а/ш архиерейский прошлого 729 года взятие, доселі зді обрѣтаются и дабы оние паки отдать чрез брата Петра, зане в/а/ше преподобие немощный опасуєтся, за небрежение не дал быс отвіту Б/о/гу. Прето в отвіт преподобию в/а/шему предлагается, что любо преподобие в/а/ше при еп/и/с/ко/пу уже віка сего обрѣтаємся и мы уже, архиерей, в глубокое старости унійшли літа, обаче опасатися о крпостях по отвіті мніти в/а/ше преподобие не извол, ибо вмісто нас катедра и новгородская обитель сут долголїтнійши. Сего толко потищихся не випущат з мысли, чим преобдїни пребиваєш н/а/шу мїрность чрез ослушание указов, братію чрез бой и ругательство, а барзій ц/е/рков с/вя/т/ую чрез неуплату доведшагося на в/а/шей пр/е/п/и/д/о/бию по резолюції, которое донелі преподобием в/а/шим невозвратится ц/е/ркви, донелі не симритися пред нами, архиереєм, своєя не измениш гордини проклятой и донелі озлобляти братію не престанєш и у озлобленных не испросиш прощения любовнаго, дотол крпости не будут видани.

Разві инаго отвіта пред Б/о/гом, вашим преподобием данна быти, во он д/е/нь имуцаго о всяком его злїдійствованіи во обиду ближнюю.

З катедри н/а/шей еп/и/с/ко/п/ской черніговской априля 28 д/ня/ 1730 года.

В/а/шего преподобия увіщающий **брат (епископ) ч(ерніговский) Иродион Жур/а/ковский/».**

(БПАН у Кракові. — ВР. — № 276. — Арк. 6. — Оригінал, особисто підписаний єпископом Іродіоном)

1731, —

ЛИСТ МИТРОПОЛИТА ТОБОЛЬСЬКОГО АНТОНІЯ (СТАХОВСЬКОГО) ДО ЧЕРНІГІВ-СЬКОЇ ПОЛКОВОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ.

«На присланную промеморию з чернігівської полкової канцелярії отвіт єсть латвій. Перво: упомянут в оной промемории пункт 18, которым показывают, что д/у/жовным битъ в обидах под судом малороссийским. Но на той пункт также в 1-м пунктѣ єсть возражение сильное и обидимым неправедно велими способное к оборонѣ, гдѣ при концу того 1-го/ пункта написано тако: ежели кто генералного суда рѣшением не будет доволен и таким бити челом его императорскому величеству в коллегіи иностранных дѣл и послѣдовательно по сем и вам можно на обидящих писат управ, где повелено сим 1-м пунктом.

По второе. Просити тины и отвѣта, для чего досмотр и письменное за печатми от владѣнии Лговской земли дому архиерейском укрѣпление старого Лизогуба отставляють и уничтожают, а внука его молодого Лизогуба киевского(?) отвод неправой в дѣйствие производят. Кто от них правѣднѣйшій: чи дѣд, чи внук? Дѣд утвердил туя землю по древним опредѣлениям, по грамотам г/о/с/у/д/а/рским и по королевским привилегіям и по гетманским универсалам бити непремѣнно по крѣпости его за домом архиерейским и так правда оставлена, а лжи віра дана.

По третье. Спросити білорусцов: чему они ближе за Лговку річку, где стоит слободка, прозиваемая по річки Лговка, а не Богдановка, не интересуются, гдѣ и верств разстоянія не будет от них, а в самой вершинѣ далече од них отстоящей и нимало, к ним во владѣніе непримично и тиснутися, и называют ложно своего без всякого достовѣрнаго свидѣтельства, единого такмо указчивость своего, якобы они завладѣли тое мѣсто вглубѣ лежащее и то правда, что не токмо оноє мѣсто, но и самая ц/е/р/ковь соборная колико літ пустѣла, да чему имні єсть церквию? А не обернута на их потребу?

Четвертое. А что в грамотѣ королевской положено опредѣленное число волок земли на духовных и то показана токмо єдина тогда бывшая дѣльная, росчищенная земля без помшанія той, которая внутр и внѣ того лісом порослая и дубровами к той же належашая.

Пятое. Духовным определенное число земли в грамотах королевских показанное имінно, почему и стало быт віроятно, что та земля дому архиерейского, а білорусцом єсть ли гдѣ в грамотах, ежели нѣт и потом явится их неправда и дѣла им за Лговом нѣт.

Шестое. Почему Семен Лизогуб туда лѣзет за Лговку, понеже до отѣзду моегого его там не бывало, развѣ по млину Отрошянка. Но и потому не маш ему жадного вступу. А что от Отрошенко в верх Лговки мѣл был в архиерейском чертежу покосу мало и тем он пред смертию своєю по-прежнему в дом архиерейский поступился и никому до того дѣла нѣт, но еще треба того Семена Лизогуба из білоруского Отрошенкового млына выкурити, бо тот млин здревле от бл/а/гочестивых г/о/с/у/д/а/рей надан был на ратушу черніговскую или паче на войтовую особу, кто будет.

Седмое. Еще доношу духовно писанія моего о Лговѣ не являти незычливым дому архиерейского никому, донележе грамота и привилегіи не взыщутся, чтоб прежде того не увидомится Силчи и не согласился о загаение грамот с тестем своим войтом, а когда взыщутся грамоты, тогда уже свободно поступати, яко Б/о/г наставит.

Осмое. Еще доношу о Лговѣ, что он никогда за м/о/н/а/ст/ы/рем Тро/и/цким Ильинским не бивал, а (было тое время, когда Чернігов пуст бил и дом архиерейский и м/о/н/а/ст/ы/р Елекцій. Тогда от/е/ц Зосима, игумен Ильинский, мѣл вси маетности дому архиерейского и м/о/н/а/стырские в своем завдань», междо которыми слѣдовательно мог завѣдовати и Лговом, тилко ж не як державца, но як прикащик на время.

Девятое. Буде привилеи королевские порочити станут и на тое вам тот пункт треба з нами, который в статях Хмельницкого положен по указу г/о/с/у/д/а/рскому, дабы в спорах грунты управлятися малоросійцам привилеями королевскими и градскими крѣпостями для причин в том же положенно пункт.

Десятое. Совѣстно предлагаю и сие. Что треба вам имѣти руского стряпчего, доброго и искусного ч/о/л/т/о/в/и/ка и постоянного и совѣстного, а без такого трудная справа, звлаща сим временем и междо людьми таковыми. В протчем да наставит вас на вся полезная и бл/а/гопотребная Д/у/х с/вя/тый. Того усердно желаєм. Антоний т(ану) р(горіа).

И то буди извѣстно преосвященству вашему, что подобно за битность казначея Исихія чи Лаврентія молодой Лизогуб Яков, когда вислан был для размежеванія земли Козлянской за Козлом деревнею на Хотчи и поза Хотчем, которая была в спорѣ с внуком и з гетманским братом, паном Павлом, тогда по требованію его пана Лизогуба з казны дому архиерейского, купуючи правду, дано ему от того двѣсти рублев и двадцат золотых червоных. Что он по желанію своем приемши, однако ж

правды не учинил и розмежевал неправедно с немалою обидою козлян отдает и до-му архиерейского в чом судит ему Г/о/с/по/дь Б/о/г известия то же ради свидѣтельства о той даче денег Лизоубу, за кого она была, можно справитися с книгами казно-чейскими.

А надлежало было ему Лизоубу тою землею розмежевать тако: з озерка Круг-лого просто в верх Тяглою ляда, а Тяглем лядом до Лебяжаго брода, от Лебяжаго брода в вершину Козла рѣчки и прочая. О чом лутче з данного от писма справитися можно. А о земли Лговской старого Лизоуба наданым писанем утверждатися, кото-рое як у Силыча, так и в домі архиерейском мѣт бити, а искат его там, як написано в писании моем долгом.

О земли и о рощах Боброецких в пополнение доношу, что гай и земля, где пана Полуницкого двор, было то архиерейское все, по Демку Многогрѣшном наданое на дом архиерейский, толко преос/вя/щенный Феодосий Углицкий бл/а/женныя па-мяти дядя его, бл/а/гословил ему двор там себѣ построити, о чом справитися с ним можно: мѣт ли он на тую землю письменную якую крѣпост? Толко ж не мню, чтоб он имѣл, а буде не имѣет, то можно упомнитися у него, справившися с правилами с/вя/тих от/е/ц о том.

В дополнение доношу копие маестностей и от кого в дом архиерейский до-сталися:

Киянка, Ниупадовка и Козел и за Лговскою поля и покосы по доминиканах, та-кожде и дом архиерейский и ст. страстотерпец Глѣба и Бориса церковь, где за ляд-ской власти бивал костел и кляштор.

Бодровица з рощею досталися в дом архиерейский по гетману Демку Многогрѣш-ному. Тако ж и земли, что пред дверми церковь (...) ми*) склетми и что двор на ро-гу против Шоп (...)*. Тая земля була вся Демка Многогрѣшного/ гетмана, а по взя-ту его надана на дом архиерейский, но Лука Рихловский, бывший тогда архидьяко-ном, продал оную чи оддал заборовской чи Затиркевичѣ судиеі, а что и (...)*) Спас-ским дворми земля тая била отдана друкарю Елинскому, которую потом я от купил по (?) пожару у п/а/неи обозной.

Мрини из млинами на Острі рѣцѣ из приселками з Хотіновкою, Лихачевом, Галчи-ном и проч. по доминика/на/х же досталися.

Ушня, Воловица, Кладковка, Степановка с крунтами, покосами и озерми по еп/ископу Мефодию Филимоновичу надани Демяном Многогрѣшным, гетманом, по указу г/о/с/луд/а/рскому Уланов с Ястребщиною с Суходолчим по доминиканах чи езуитах Глѣбовка вновь (?) слободка на Улановской земли поселена за преос/вя/щен-ного/ Лазара Барановича. Близ Глухова Облостки (?) Полотеск, Песиголову и Быстри-ков по тих же ксеедзах достал, Свірубцизна з ивотом з Шатрищи и проч. по езуи-тах новгородских, на которой земли потом Обрадѣвка, Абриновка,*) и Дувмисовка поселилис Калѣвка, Прокоповна и проч., Сумерта(?), Деревни, Вовна и проч. Брухо-вецкого надане, а то были деревни жени его московки.

Рудня у войтения черниговского куплена, а утверждени универсалом мазепин-ским за ходатайством Скоропадского асаулы, а потом гетмана.

Коло дому архиерейского земля к западу и к полудню вся скуплена у розних жилцев черніговских, что купчие являют, а за преос/вя/щенного/ Лазара толко было земли по церковни Борисоглѣбские двори, о чом многие и от/е/ц архиман/дрит/ троецкий извѣстен и Енкович старий.

Антоний/, м/итрополит/ Т/оболский/ и Сибірский».**)

(БПАН у Кракові. — Вр. — № 266. — Арк. 24—27 зв. — Копія п. п. XVIII ст.).

№ 17

1731 р. (?) ЛИСТ ГЕТЬМАНА Д. АПОСТОЛА(?) ДО ЧЕРНІГІВСЬКОГО ЄПИСКОПА ІРОДІОНА (ЖУРАКОВСЬКОГО).

«Взглядом заводу о крунта ограниченем певним давно успокоенного между жителями козлянскими, подданными вашего преосвященства и осянковцами, неслуш-не тепер зноіву вщато, пишем наш лист до пана полковника черніговского з тим указом, абы он на желаное преосвященства вашего п. п. Крѣмбецкого и Красовского и прочіих осіб, котрие тих крунтов ограничения добре суть свѣдоми, туда для одно-вленья на давных знаках колцов ординовал, а мы на тою ограничене и универсал наш видати велѣли, который тут же до вашего преосвященства послаем».

(БПАН у Кракові. — Вр. — № 266. — Копія XVIII ст. Арк. 28 зв. — 29. На звороти копії приписка: «Цедула ясневелможного его м/и/л/о/сти пана гетмана о поновленю

*) Дане слово дописано зверху іншою рукою.

**) Даний рядок дописано зверху іншою рукою.

копцов осянковских за Хотчею». / На арк. 29 є ще один запис, котрий, очевидно, стоується цього ж документу: «От преос(вя)щенного сіверского о кгрунтах катедрал-них прислано 1731, марта в послідних числїх в катедре черніговскому до времени, хто буде жив, хранит сие пилно и положит между крїпостми»).

№ 18

1731р. (?) — ТОБОЛЬСЬК (?). ЛИСТ АТОНІЯ (СТАХОВСЬКОГО), МИТРОПОЛИТА СИБІРСЬКОГО І ТОБОЛЬСЬКОГО ДО ЧЕРНІГІВСЬКОГО ЄПІСКОПА ІРОДІОНА (ЖУРАКОВСЬКОГО) (?).

«Проес/вященный архиерею Б/о/жий!

Бл/а/годареное воздаю с/вя/тыни д/у/ше, бл/а/говолители отпустити ко мні келейного диякона моего и с ним ч/е/стнаго отца Димитрия казнодія. Прибыл был к нам еще прежде от приезде диякон Иоанн, но погостивши мало, всяты възвратился, не понравился ему здешняя стерледи сибірские жирнія да осетры свїжия, да и камчатая одежда. Так то молодия люде погибают своей послїдующе воли. Изволили есте прислать ко мні копию с поданих от в/а/шого преос/вященства пану гетману пунктов, котриє прочетше всяты к вам возвращаем. Не без удивления есть нам, что такие ділаютєя неправды, досить Г/о/с/по/дь Б/о/г наказал бїдную Україну различными плягами: то мором, то войною, то огнем и прочими бїдами. А еще его бл/а/гость и паче раздражают к подвиженію вьсшаго праведного его отмищения. Сподївались мы о пану гетману, яко сей покоит нас от бїд наших и от печали рук наших. Ах, як слышим, омлила нас надежда! Добрі раземотрил псаломник віка сего неправость, не надїйтесь, глагол/яще», на кн/я/зя и на сыны ч/е/л/о/веческая, в них же нїсть сп/а/сения». Здавна, вижу, козаки своего держатся отченаша. Которого бїдного нїкогось купчика с/т/рївши на дорозі, с товаром ідучого, учили: «Отче наш, конь наш, воз наш, хомут наш, товар наш и проч.» Так и тепер того ж держатся: «все, сказуют, наше». Что маем чинити. Буди воля Г/о/с/по/дня. Терпения имам потребу, терпением да тецем, в терпении нашем стяжим д/у/ша наша по словесех Хрї/стовых. Пронеслося на Україні, да и в Москві тож слишно было, якобы я мїл іхати на Україну. Чего и в помишлении моем не бывало, аще бы мні іхать к вам, то бы тебе просить от с/вя/тїйшого Синода позволения, но того не бывало, да и немощь моя възбраняет, да и не для чего, не на якую утїху к вам іхать, як слишно нам, дай Б/о/же нам не видати того и не знати, о чем от вас слышим, да сохрани и вас Г/о/с/по/дь Б/о/г от таких бїд и скорбей, того жєлаем и молити его бл/а/гостыню долженствующем. О Козлі, деревни, и о грунтах лговских изволите писать ко мні и меморїю копию прислать, которую прочетши, вздвигитися не могу махивельству и баламутству супликантов. Лизогубу ниякого приступу не маш до Лгова и пред тым ни близко не бывало. В монастыру Трої/цком крїпостей нїкогда на Козел не бывало ж, а достался был на время в м/о/н/а/ст/ы/р Трої/цкий по словесному позволению, а не по писменном бл/а/женния памяти преос/вященнаго Лазаря Барановича которий на многократное прилїжное прошение бывшаго тогда игумена Трої/цкого Лаврентия Крщоновича позволил был владїти оным Козлом для вспоможения строящейся тогда Трої/цкой цє/ркви коштом Барановичовским для привозу кирпичи и для воски дров «а обжог к печам кирпичным, а не вовсе. А небожчик Лаврентий, взявши его за роги на время, держал аж до своей смерти, а по смерти его по повелению преос/вященнаго Иоанна я з наместником елецким отцем Ипполитом и з отцем Герасимом Трої/цким, поїхавши, паки возвратно отобравши, привернули до дому архиерейского попрежнему. О котором, ставши архимандритом по Лаврентию отє/ц Варлаам, аще и много старався, дабы по-прежнему и ему владїти, но не получивши, обїт принял от гетмана Мазепы вмїсто Козла о Перелїуб, которий и дан был потом от гетмана и держал м/о/н/а/ст/ы/р Трої/цкий доселї. А о лговской границы писал я в прежней моей цыдуле, по которой подлинно так было, як там писано, да и тепер, что могу воспомянуть о том же повторяю обличения ради, Лгов здревле есть надан на духовенство сїцевым образом:

Когда ляхи опановали Україну и Малую Россию, тогда зараз комисар от короля польского прислани бе в Черніговское воеводство, а имянно в Чернігов между иншими определени; определїли быти на духовенство на духовенство Киянку, Козел и Лгов весь поза Лговкою рїчкою, и границу положили для непременного утвержде-ния: от вершины Лговки, рїчки, вниз да шляху, которий идет з Чернігова чрез Білоус до Козла и от дороги той чрез поле, которого на два или на три раза будет стрїления из лука попереч, где я и перекопец учинил, до великого Білоусского болота, а болотом до рїки Білоуса, а Білоусом рїкою вниз чрез Павлову греблю до Десны, а Десною ж вниз по Шостовицкую гору и прочая. А сего определїния искати в толстой книзі правной, а будїт нїт книги той, то справитися в ратуши черніговской с привилїем королевским наданым на черніговскую ратушу, чи от Жигмунта, чили от короля Владислава, также и з грамотою, данную потом от бл/а/гочестиваго Г/о/с/у/д/а/ря ц/а/ря Алексїя Михайловича подтвердителного того привилєя королевского, где именно положено и отграничено за рїчкою Лговом грунта недуховных. Потом, когда козаки с Хмелницким взбыли ляхов з Украины, тогда зараз Хмелницкий, восприем-

ши совіт с козаками, вси духовних римской религии доминиканов иезуитов маетности и грунта отдали нашим духовним во владініе непреміно, а имянно преосвященном/у/ Лазарю Барановичу, тогда бившему еп/и/с/ко/пу, от которой дачи гетман Хмельницкий ему(?) преосвященному Барановичу и универсал подтвердителни о владініи тих грунтов и маетностей един и другой видад. С таким еще определением, что ежели кто и потом скажет ему, преосвященному о маетностях и грунтах, где владіли римския доминикане и езуиты, то вси обирать ему, преосвященному во владініе свое невозбранное. По которому универсалу понеже Киянка, Козел и Лговские грунта за річкою Лговкою и Мрин, містечко, с присудными деревнями и в глуховских Уланов с присущими д/е/р/е/вни и в новгородских Свиржщина и чернічми с прочиими, бившие за доминиканами и з домом архиерейским и с ц/е/р/ковію кафедральною отдан по прежнему определению на д/у/ховенство во владініе преосвященному Барановичу. Толкож оныя за неприсутствием преосвященнаго Барановича в Чернігові, который тогда в Новгородку жывал, военных ради обичаев и прочих бивших тогда неспокойств, не токмо помянутые архиерейские грунта и маетность, но и в самом граді Чернігові и соборная ц/е/р/ков Сп/а/са св/я/т/л/о/го и кафедральная Гліба и Бориса и монастыр Елецкий в опустини были немалое время. О чем вси старинные черніговцы извістны, а по прошествии тих неспокойств, когда преосвященной Лазар Баранович преставился, наставший на его пр/е/стол преосвященный Феодосий, немного побивши, токмо двогодишное время, преставился ж. А потом по прествылении преосвященного Феодосия, тогда настал на пр/е/стол черніговский архиеп/и/скоп преосвященный Иоанн Максимович и, разсмотривши, что епархия малая и скудная и иным доволствоватися дому архиерейскому окромі маетностей и грунтов нечем, предлагал прошением бывшему тогда черніговскому полковнику Якову Лизогубу, чтоб наданные на духовенство добра, грунт от неправедных владітц/ов очистить и по прежним определениям и грамотам г/о/с/ц/у/д/а/р/е/вым и универсалом возвратить во владініе в дом архиерейский. Что от него, Лизогуба, тогда и учинено и писменными крїпостми для владінія непреміннаго при печатіх утверждено и по самой отїзд преосвященнаго Иоанна тые грунты во владініи спокойном были за домом архиерейским без всякие распри. А по отїзде его з Чернигова в Сибир паки білоусцы неправедно наглостію своею, невзирая на утверждения писменния втручатися почали в грунта наши для того, что тогда между архиерейством боронит было некому до вступления нашего на пр/е/стол Черніговской архиеп/и/с/ко/пии, которых по вступлении моем паки оттуду выслан поданный указ от полковника черниговского пана Полуботка, а по его осмотрению ты же особ, которые за старого Иакова Лизогуба на досмотр высланные были, а имянно: обозного Николая Гренбецкого, пана Тризнича, Прокопа, сотника білоуского и прочих многих особ. Которого досмотру нинішнему обозному Иакову Лизогубу не належало ламати и права діда своего нарушати и спорнаго лживаго челобитя от білоусцов не належало ж приминати и того слухати. А лутче было послїдовати тому данному от старого Лизогуба положения права и установления прежняя ламает и нарушает, того и самого не крїпка по нем будут. А такая ж писменная крїпость, як и у Силича дана была от старого Лизогуба, небожчика, для владінія и в дом архиерейский, которую я и с прочими крїпостями козлянской межы велїп переплести для сохранения».

(БПАН. — ВР. — № 266. — Арк. 19—20. — Копія XVIII ст.).

№ 19

1731(?). ТОБОЛЬСЬКІ(?). ЛИСТ АНТОНІЯ, МИТРОПОЛИТА СИБІРСЬКОГО І ТОБОЛЬСЬКОГО ДО ІОАННІЯ БУЛКИ.

«Хвалитесь, что на Лгове о вас пашен много, а як слышу, Силича з Олгова не выгналісте и поселї, а за Лговкою, річкою, ни Силичу, ни білоусцам нікому ність и на стопу ноги уступу. Слышно у нас, что его императорское величество пожаловал Україні всякую свободу по Хмельницког/о/ трактатах, а трактати Хмельницкого печатние суть в дому архиерейском в книгохранителниці я оставил, а в тих трактатах понеже положено управлятися. Малої Россіи в грунтах привилегіями коро/лей/ полских. А в привлєях королевских положено Лгов отцем доминік/аном/ жившим тогда в дому архиерейском при церкві Гліба и Бориса, что и (...) * олтар примурованный и окна свидчат, а потом Хмельницкий дал св/оим уни/версалом, да и грамоти г/о/с/ц/у/д/а * реви древние тое ж потвержают, дабы дл/я/ /добра м/о/н/ас/т/ы/рей/ полских были дани д/у/ховним релиї русской почет, дом /архие/рейский Киянкою, Мрином и Козлом и Улановом обладает по сей д/е/нь, по (слїдо) вателно и в. Лговской граници положено там же сице, что лговским грун(там) граница речка Лговка от вершини почавши до слободы лговское в верх над /кот/рим нижне стоит дворец киянский прежде бывый доминиканский и та/к/ в книзі правной полской писано за короля Жигимунта и короля Владислава, котрая обрїтается в дому архиерейском, где много ест вещей о грунта да и с той книги для всякого случаю подал я копию крепостей за свое/г/о/ /бур/мистерства п(а)на Енка Старого и приято и записано в книги тогда, ко/гда/

*Частина тексту втрачена.

п/а/н войт ездил подобно в Архангелский город куповати, о том справитися можно с кріпостями и справившися управитися (...) правда с/вя/тая покажет. Сия пишу не по злобі коей, не дай Б/о/же того, но хотя Ду/ши сп/а/сти неправедних державцов, которіе нікак кріпости не имущу, по заобладавши церковное за пустувское и дедизну себі почитают и користуют з вредом д/у/ши своей. Сію цедулу изволь преос/вя/щенному явити, как его преос/вя/шенство изволит, а по Хмелницкого трактатах отнюд ні/кому/ за Лговкою ніт діла, кромі катедры чернігівской.

И буде она не сыщется в бібліотекі в шкафі, то искать ее в сундуку кипарисном длинном на полтора аршина, а шириною на поларщина или и боле. А тот сундук омалеван звні красною краскою, в котором сундуку за мою бытность вси кріпости и грамоты содержалися. А буде и тут не сыщется, то искати тіх кріпостей в ратушных книгах, понеже за бытность свою я оныя кріпости для утверждения записал в ратуше того году, которого тесть Силичов, войт, был в отлучкі, а правил за него бурмистр старый Иван Енкович и сыскавши по тім неуправлятися и сия написях, елико напамятовах, аще ж в чем малом явится быть несогласно, прошу о прощение и о с/вя/тые молитвы Б/о/ж/и/е, дай управитися вам о чем, аще ж не успіем, ничто же не имате скорбіти, поминаяше слова рекшаго: «мні отмщенье, аз воздам», гл/агол/е Г/о/с/по/дь. Он имат судити людем своим, где всім нам явится подобает пред судищем Хри/с/то/вым, паче же должни (?) есм в случаях таковых и бл/а/годарити Б/о/га, яко по м/и/л/о/сти своей сподобляет нас сообщниками тіх быти. По словесіх ап/о/с/то/ла св/я/т/о/го: «іже разграблении иміти своих с радостию пріяша и позор миру быша. Відуще иміти себі иміние на н/е/б/е/с/іх пребывающее и лучшее. Ев. 10, чого желал нам бл/а/гонадежным быти м/о/л/и/твам с/вя/тым отдаюся.

Преос/вя/щенства в/а/шего бл/а/гожелатель брат и сослужитель и б/о/гомалец митрополит Тобольский Антоний т(ану)р (гопріа).

(БПАН. — ВР. — № 266. — Арк. 21—23. — Копія XVIII «т. Заголовок, зроблений копіютом: «Копія з цедули подленной преос/вя/щеннаго/ Сібірського Стаховскаго до Иоаникия Булки для отдан я преос/вя/щенному чернігівському Бураковскому». Запис наї арк. 22 зв. тією ж рукою: «Копія з подлинной цедули преос/вя/щеннаго Стаховскаго, метрополита Сібірського.»).

КОМЕНТАР:

№ 1

Омбиш — село Борзнянського району за 25 км від райцентру.

Лосинівка — смт Ніжинського району за 30 км від райцентру.

№ 4

«полковник ніжинський» — вірогідно, Артемій Мартиненко.

№ 5

р. Дівця — р. Новий Потік.

містечко Дівця (Володькова Дівця) нині с. Червоні Партизани Носівського району за 16 кв від райцентру.

с. Талалаївка — село Ніжинського району за 15 км від райцентру.

с. Сальне — село Ніжинського району за 43 км від райцентру.

«война Шеинова». Ідеться про Смоленську війну 1632—1634 рр., у котрій Московська держава зазнала поразки від Речі Посполитої. Московськими військами під Смоленськом командував тоді боярин Шеїн.

«Івангородище» — Івангород — село Ічнянського району за 26 км від райцентру.

«Адам Кисіль». А. Кисіль (1580—1653 рр.) — видатний державний і політичний діяч Речі Посполитої українського походження; з 1639 р. — чернігівський каштелян, з 1646 р. — київський каштелян, з 1649 р. — київський воевода.

№ 6

«полковник ніжинський» вірогідно, Пилип Уманець.

№ 7

«Золотаренків трохи». Маються на увазі Ніжинські полковники Золотаренки: брати Іван та Василь, що полковникували відповідно у 1653—1655; 1655—1663 р., і син Василя — Остап (полковник у 1669—1670).

Макошино — смт Менського району за 12 км від райцентру. У 1640 р. А. Кисіль заснував там жіночий Свято-Покровський монастир.

№ 10

«Перелюб» — село Корюківського району за 27 км від райцентру.

«Кучинівка» — село Щорського району за 12 км від райцентру.

«Єліне» — село Щорського району за 27 км від райцентру.

«полковника чернігівського» — Мається на увазі Павло Полуботок, чернігівський полковник у 1705—1722 рр.

№ 11

«Лазаря Барановича» — Лазар Баранович (1620—1693 рр.), церковний і літературний діяч України XVII ст. Ректор Києво-Могилянської Академії (1650—1657 рр.) з 1657 р. — чернігівський архієпископ.

№ 14

«Нила». Мається на увазі Ніл (Березовський), котрий у 20—30-х рр. XVIII ст. був архімандритом Новгород-Сіверського монастиря.

№ 16

«старий Лизогуб». Мається на увазі Яків Лизогуб (помер у 1698 р.), чернігівський полковник у 1687—1698 рр.

«молодий Лизогуб» — Семен Лизогуб (1678—1734 рр.), онук Якова Лизогуба, згаданого вище, бунчуковий товариш.

«Лгов», «Лговка» — села під Черніговом, сучасної Левковицької сільради.

«Феодосій Углицкий» — св. Феодосій (Углицький), архімандрит Єлецького Успенського монастиря, з 1692 р. до смерті (1696 р.) — чернігівський архієпископ.

«Козел» — нині смт Михайлово-Коцюбинське Чернігівського району.

«Мрини» — с. Мрин Носівського району на р. Острі за 16 км від райцентру.

«Хотинівка» — село за 35 км від Носівки.

«Лмхачов» — село Носівського району за 30 км від райцентру.

«Ушня» — село Менського району за 20 км від райцентру.

«Кладьківка» — село Куликівського району за 24 км від райцентру.

«Степанівна» — село Менського району за 35 км від Мени.

«Воловица» — село під Степанівною.

«жени его московки» — Йдеться про другу дружину гетьмана І. Брюховецького — Дарію, племінницю князя Юрія Долгорукого. На ній гетьман одружився під час свого перебування у Москві у 1665 р.

№ 18

«Иоанн Максимович». Йдеться про Іоанна Максимовича, єпископа Чернігівського у 1697—1712 рр., митрополита Сибірського й Тобольського у 1712—1715 рр.

«Якова Лизогуба». Йдеться про Якова Лизогуба (1675—1749 рр.), генерального обозного у 1728—1749 рр.

№ 19

«короля Жигимунта». Сигізмунд III, король Речі Посполитої у 1587—1632 рр.

«короля Владислава». Владислав IV, король Речі Посполитої у 1632—1648 рр.

